

Nr 170.

Av herr **Gustafson, Fritiof, m. fl.**, om räntefritt låneunderstöd åt Hornborgasjöns sänkningsförening.

I två vid 1928 års riksdag väckta likalydande motioner nämligen nr 116 i första kammaren och nr 298 i andra kammaren hemställdes, att riksdagen måtte bevilja Hornborgasjöns sänkningsförening ett treårigt räntefritt lån å 350,000 kronor, att utgå ur statens avdikningslånfond, utan hinder av därför gällande villkor, eller av medel, som på annat sätt kunna vara tillgängliga.

Jordbruksutskottet, som avgav utlåtande (nr 59) i anledning av motionerna, lämnade däri först en ingående redogörelse för vad i detta ärende tidigare förekommit. Däri omnämndes vissa i anledning av vattenavledningsföretaget uppkomna processer samt återgavs yttranden, som till Kungl. Maj:t avgivits av lantbruksstyrelsen, statskontoret, riksgäldskontoret och länsstyrelsen i Skaraborgs län. Härefter yttrade utskottet för egen del följande:

»I ärendet har vitsordats, att Hornborgasjöns sänkningsförening befinner sig i allvarligt ekonomiskt trångmål. Med avseende å anledningen till det iråskade svåra läget har från föreningens och motionärernas sida gjorts gällande, att detta väsentligast föranletts av vissa vederbörande lantbruksingenjörs åtgöranden, vilka dels givit upphov till ovan antydda processer och dels omöjliggjort för föreningen att på annat sätt än som skett ekonomisera företaget. Lantbruksstyrelsen åter har ansett den huvudsakliga direkta skulden ligga däri, att föreningen i stället för att i tid begagna sig av föreliggande möjligheter att genom utdebitering å föreningens medlemmar anskaffa de medel, som för företagets utförande kunde erfordras utöver erhållet odlingslån och eventuellt statsbidrag från det allmänna avdikningsanslaget, anlitat den enskilda krediten med därav följande stora ränteutgifter. Vad i ärendet anförts giver visserligen icke tillräcklig ledning för ett bestämt omdöme rörande denna sak. Så mycket synes utskottet i varje fall stå klart, att vederbörande lantbruksingenjör såsom jämväl från länsstyrelsens sida framhållits, icke iakttagit den omsorg och grundlighet vid handläggningen av det honom anförtrodda uppdraget, som varit påkallad. Å andra sidan torde dock föreningen kunna läggas till last att icke hava i tid verkställt erforderlig utdebitering, om ock denna underlåtenhet kan finna sin förklaring i vissa av föreningen framhållna omständigheter.

Lantbruksstyrelsen har framhållit, att företagets skulder numer stigit till sådana belopp, att en avveckling av desamma enbart genom utdebitering på intressenterna icke längre torde vara möjlig. Med hänsyn till de särskilda omständigheter, som föranlett att vissa med företaget förenade rättsliga frågor ännu icke nått sin slutliga lösning — vilket förhållande i sin mån bidragit till att intressenternas kostnader kommit att avsevärt överstiga de beräknade — har lantbruksstyrelsen liksom ock länsstyrelsen funnit, att ett mellankommande från statens sida i förevarande fall kunde försvaras i syfte att hindra de för

intressenternas ekonomi olycksdiga konsekvenser, som eljest kunde förväntas bli oundvikliga.

Utskottet förbiser givetvis icke det allvarliga läge, vari en ej obetydlig del av befolkningen uti ifrågavarande bygd skulle råka, i händelse av ett föreningens ekonomiska sammanbrott, och kan därför icke undgå räkna med möjligheten av ett stats ytterligare understödande av företaget. — I detta sammanhang vill utskottet erinra, att sänkningsföreningen, som hittills icke erhållit något statsbidrag utan återbetalningsskyldighet, hos Kungl. Maj:t gjort två särskilda framställningar om beviljande av sådant bidrag till ett sammanlagt belopp av 287,665 kronor för bestridande av ränteutgifter och rättegångskostnader, beträffande vilka framställningar Kungl. Maj:t enligt vad utskottet inhämtat ännu icke fattat beslut. Härjämte har föreningen ytterligare anhållit om ett statsbidrag med 315,000 kronor för betalning av föreningens skulder. Ifråga om sistnämnda framställning, över vilken yttrande av Kungl. Maj:t inforrats av lantbruksstyrelsen, har styrelsen på sätt ovan nämnts velat avvakta den slutliga utgången av ovanberörda process mellan vissa vattenverksägare och sänkningsföreningen innan styrelsen avgåve det inforrade yttrandet. — Emellertid råder oklarhet rörande vissa på bedömandet av förevarande fråga inverkan förhållanden. Sålunda borde enligt riksgäldskontorets mening beviljande av ytterligare låneunderstöd av statsmedel ej ifrågakomma utan att en ingående undersökning av företagets allmänna läge, återbetalningsförmåga m. m. först blivit verkställd. Den utredning, som på Kungl. Maj:ts befallning verkställdes av länsstyrelsen, har såsom länsstyrelsen själv erkänt särskilt i det avseende, vars klarläggande riksgäldskontoret ansett såsom en förutsättning för beviljande av ytterligare statsunderstöd, icke lämnat något positivt resultat, och länsstyrelsen har givit en antydning om att knapphändigheten i den verkställda utredningen delvis hade sin grund i ärendets brådskande natur. Härtill kommer, att statskontoret och riksgäldskontoret gjort gällande olika uppfattningar i fråga om sättet för anskaffande av medel till ett eventuellt ytterligare låneunderstöd från statsens sida.

Vid nu angivna förhållanden anser sig utskottet för närvarande icke kunna tillstyrka något ytterligare statsunderstöd. Med hänsyn till denna frågas otvivelaktigt allvarliga beskaffenhet torde emellertid åtgärder böra vidtagas för åvägabringande av den klarhet rörande på spörsmålet inverkan förhållanden, som utskottet anser ofrånkomlig för ett närmare ställningstagande till detsamma. Utskottet vill därför tillstyrka, att en framställning i sådant avseende göres till Kungl. Maj:t, och vill utskottet härvid erinra om riksgäldskontorets uttalande, att det torde kunna förväntas, att de enskilda kreditgivarna skola finna med sina intressen förenligt att avvakta det resultat, vartill en sådan utredning kan leda, innan eventuella indrivningsåtgärder vidtagas.»

Under åberopande av det anförda hemställde utskottet, att riksdagen, i anledning av de väckta motionerna, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta skyndsamt verkställa den närmare utredning, som påkallades för ett fullständigt klarläggande av de förhållanden med avseende å Hornborgasjöns sänkningsföretag, vilka kunde anses vara av avgörande betydelse för ett ställningstagande till frågan om ytterligare statsunderstöd till nämnda företag samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Riksdagen fattade sitt beslut i överensstämmelse med jordbruksutskottets förslag (riksdagens skrivelse nr 223).

Jämlikt av Kungl. Maj:t vid anmälan den 18 juli 1928 av riksdagens skrivelse i ämnet givet bemyndigande har dåvarande chefen för jordbruksdepartementet uppdragit åt vattenrättsdomaren greve H. A. H. Hamilton och f. d. lantbruksingenjören A. V. Nordin att inom jordbruksdepartementet biträda vid verkställande av sagda utredning, därvid, jämlikt Kungl. Maj:ts i samband med meddelande av nämnda bemyndigande lämnade föreskrift, bland annat borde undersökas möjligheterna av en uppgörelse i pågående rättegång mellan sänkingsföretaget och ägare till i Hornborgasjöns avlopp, Fliaån, belägna vattenverk.

Av vad 1928 års jordbruksutskott i sitt berörda utlåtande anfört och hemställt torde otvetydigt framgå, hur angeläget utskottet ansett skyndsamma åtgärder vara för att bringa företaget i fråga erforderlig ekonomisk hjälp. Den av Kungl. Maj:t på sätt ovan nämnts anbefallda utredningen i sådant syfte, vilken i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts uppdrag i första hand inriktat sig på åstadkommande av en förlikning i pågående rättegång mellan sänkingsföretaget och vissa av företaget berörda vattenverksägare, har emellertid enligt vad vi förvissat oss om ännu icke lett till något resultat. Ett första förlikningsförslag, vilket biträtts av intressenterna i sänkingsföretaget, har gått om intet på grund av avböjande från vederbörande vattenverksägares sida. Fortsatta försök pågå alltjämt för vinnande av uppgörelse. Dock synes av vissa omständigheter att döma ovisst, huruvida utredningens resultat kan föreligga inom sådan tid, att proposition i ämnet kan hinna föreläggas innevarande riksdag. Med hänsyn härtill och då enligt vad vi hava oss bekant sänkingsföreningens läge för närvarande är sådant, att företaget, för att undgå ett ekonomiskt sammanbrott med därav följande oöverskådliga verkningar för hela den bygd, som beröres av företaget ifråga, är i oundgängligt behov av ett tillfälligt låneunderstöd vilja vi förorda beviljandet av ett sådant understöd. Detta understöd, som sålunda endast skulle avse att bringa föreningen den hjälp, som kräves för att kunna i avvaktn på förevarande frågas slutliga lösning upprätthålla företagens ekonomi, synes böra beredas i form av ett räntefritt lån, vars belopp icke torde kunna sättas lägre än till 350,000 kronor. Lånetiden torde böra bestämmas till tre år. Då enligt vad vi inhämtat statens avdikningslånefond lär kunna lämna tillgång härtill, utan att något annat berättigat intresse därigenom trädes för nära, torde riksdagen böra medgiva rätt för Kungl. Maj:t att utan hinder av gällande bestämmelser om lån från statens avdikningslånefond av denna fond disponera ett belopp av högst 350,000 kronor för utlämnande av ett tillfälligt låneunderstöd till Hornborgasjöns sänkingsförening i enlighet med de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t för detta fall kan finna gott föreskriva. Detta utsluter icke, att jämväl andra vägar för de erforderliga medlens beredande torde vara tänkbara.

Då gällande bestämmelser om lån från statens avdikningslånefond förut-

sätter räntefrihet under de första tre åren från lyftningsdagen eller just under lika lång tid som ifrågavarande tillfälliga lån är avsett att utestå, torde någon särskild hänsyn icke behöva tagas till uppkommande ränteförluster. Skulle emellertid i detta fall mot förmodan några sådana förluster böra tagas med i beräkningen synes oss till täckande härav ett särskilt anslag böra uppföras under nionde huvudtiteln.

Under åberopande av det anförda hemställa vi,

att riksdagen måtte

1) medgiva att Kungl. Maj:t må, utan hinder av gällande villkor för lån från statens avdiktningsslånefond, från denna fond bevilja Hornborgasjöns sänkningsförening ett tillfälligt räntefritt låneunderstöd av högst 350,000 kronor eller på annat sätt göra detta belopp tillgängligt för ändamålet;

2) till eventuellt täckande av för statens avdiktningsslånefond genom beviljande av nämnda låneunderstöd uppkommande ränteförluster under nionde huvudtiteln anvisa erforderligt anslag.

Stockholm den 21 januari 1929.

Fritiof Gustafson.

Ernst Lundell.

Aug. W. Johansson.

Torsten Ström.

Edw. Larson.

Ernst Svenson.
